

Kulturális kalandozások a Duna mentén

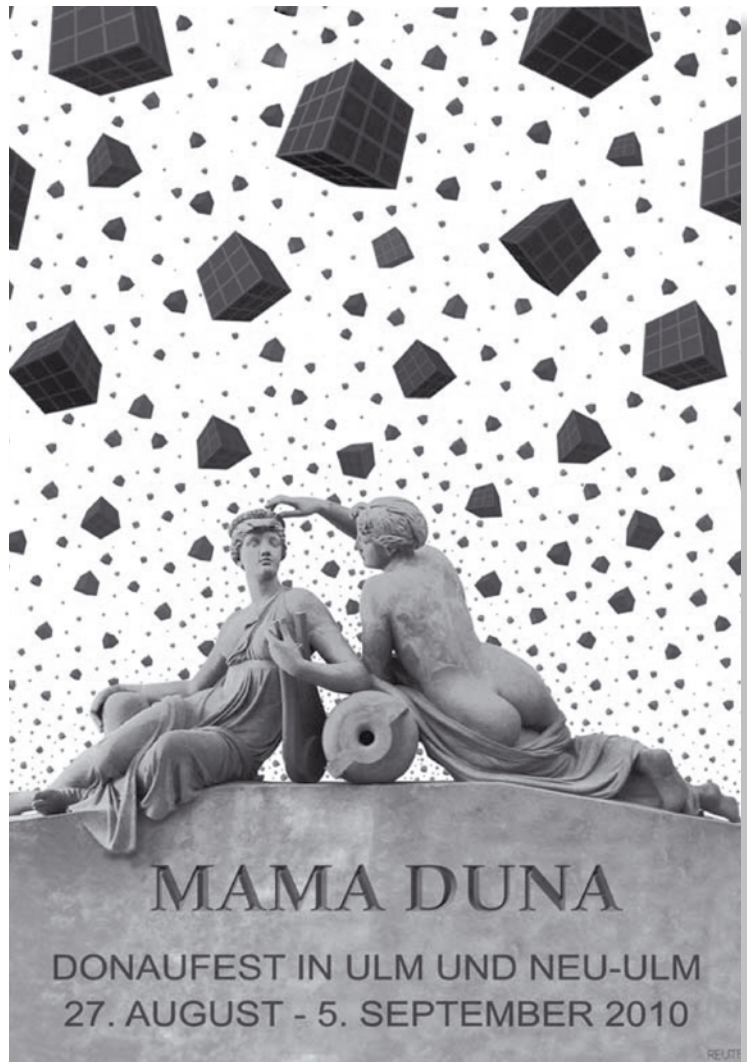
– Donaufest és Donumenta –

Mama Duna: ez volt a mottója az idei, 2010-es Donaufestnek, amelyet 1998 óta immár hetedik alkalommal rendeztek meg augusztus utolsó és szeptember első napjaiban Ulm és Neu-Ulm városokban – a Duna partján. Duna anyácska.

A Donaufest a Duna Stratégia anyukája. Apukája még nincsen, de igazából ez nem baj, mert még meg sem született. Alakul, írják, csinálják. Autóval megyek Bécsből Ulmba, többé-kevésbé a Duna mentén, s állandóan azt lesem, hol pillanthatom meg a vizet. Igen, az autópálya többször is áthalad a folyó felett, amely egyre vékonyabb, a színe pedig örökké változik. Ez még szembetűnőbb, amikor három héttel később vonattal utazom ugyanerre, de már nem Ulmba, hanem Regensburgba, a Donumenta fesztiválra.

A Donumenta egy kortárs művészeti szemle, amelyet 2003 óta, idén már nyolcadik alkalommal rendeznek meg szeptember közepe és november eleje között Regensburgban, a város számos galériájában, kulturális intézményében és szabadterén. *Magyarország 2010* – ez a címe az idei Donumentának. Mi vagyunk a díszvendég, Ukrajna, Moldávia, Bulgária, Ausztria, Románia, Horvátország és Szlovákia után. 2011-ben Szerbia következik.

De egyelőre Ulmba tartok. Amint átérek Németországba, azaz Bajorországba, majd Baden-Württembergbe, felgyorsulnak az események, de ezúttal konkrétan: itt még mindig nincs sebességkorlátozás az autópályákon, s nem ritkán 200–240 km/órás sebességgel húznak el mellett a különféle bajor és baden-württembergi gyártmányú masinák. Igaz, itt a Duna is gyorsabb, Ulmnál, olyan hihetetlenül erős a sodrás, hogy nem bírom levenni róla a szemem. Ezért lehet kis drótkötélpályás kompot üzemeltetni Ulm és Neu-Ulm

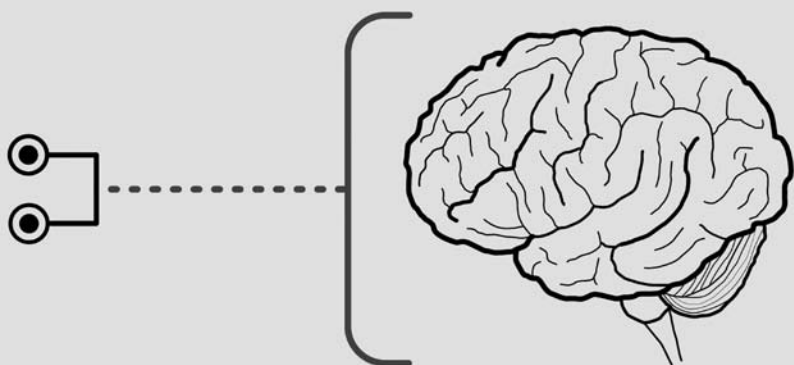
Az idei *Donaufest* plakátja

(azaz Baden-Württemberg és Bajorország) között, amelyik a sodrás energiáját használja ki, nem kell motor hozzá. Ez az igazi környezetvédelem, gondolom, mit nekünk hibrid meghajtás. Működési elvét a mai napig nem értem, pedig már kisfiúként, 1983-ban elmagarázták nekem Bázelen, a Rajna partján, mivel ott a két városrész között három helyen is efféle komp közlekedik. Valahogy a sodrás erejének és a kormány szögének fizikája teszi lehetővé...

Ulm és Új-Ulm kitesznek magukért. A Duna valóban része a fesztiválnak, hiszen a programok a két város Duna-parti intézmé-

16.09. – 6.11.

donumenta
2010 HUNGARY

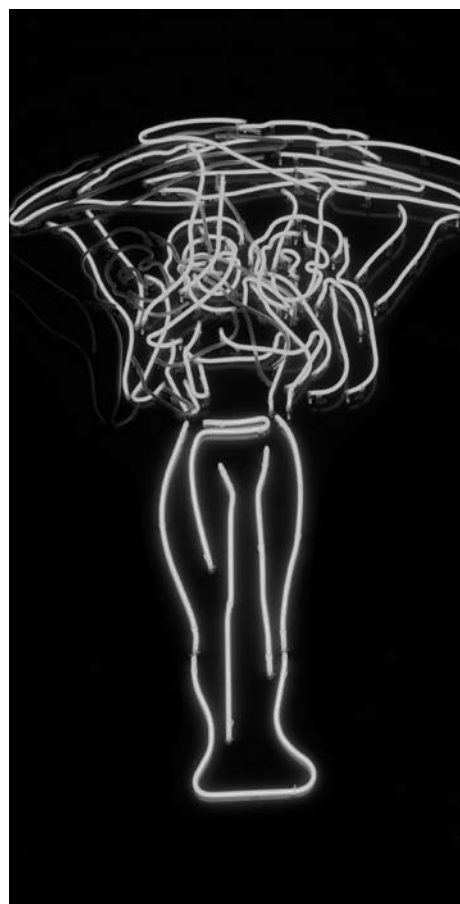

A Donumenta plakátja Albert Ádám képe alapján

nyeiben zajlanak. Így állandóan át „kell” kelni az egyik partról a másikra. Az ulmi oldalon pedig mindezen túl egy hatalmas kézműves és kulináris vásárfalu épült ki, gyanúsán nagy arányú magyar részvétellel. Amúgy ez a program egészére is igaz. Persze, közép-európaiként tudjuk, az a gyanús, ami nem gyanús, a magyar „dominancia” itt viszont gyanús, tehát igazából nem gyanús. Legalábbis annak, aki ismeri Peter Langert, a Donaufest megálmodóját és az ulmi Donau Büro vezetőjét. Langer annyira elkötelezett híve a magyar kulturális életnek és egyáltalán Magyarországnak, hogy az már zavarba ejtő. A programok egyik helyszínét eleve „Weindorf Csárda”-nak, azaz Csárda Borfalunak hívják. Ne tessék megijedni, nem poros paprikafüzérek árulnak – ami itt hagyományos, az egyben eredeti is, a minőség megkérdőjelezhetetlen. Ezt nem csak láttam, hallottam, de kóstoltam is. Van két magyar kiállítás, az egyik Európa Kulturális Fővárosával, Péccsel foglalkozik, a másik egész Magyarországot mutatja légifelvételken, a svájci Georg Gerster lencséjén keresztül. Néha jót tesz nekünk egy kis madártávlat, Ulmból nézve egyébként is minden rendben van. A fesztivál megnyitójának legünnepélyesebb része egy zenei ősbemutató *Sounds of Mama Duna* címmel, ebben a budapesti Szent Efrém férfikarnak jut komoly szerep. De van még Balaton együttes, Szalóki Ági, Kistehén, Fele Királyság, Napra, Bihari János néptáncos és még sokan mások, és szlovákok, szerbek, bolgárok, románok, sztárok (Goran Bregović) és nem-sztárok. Két napig élvezem Ulm vendégszeretétét, ebbe befér a Bregović-koncert, egy magyar és egy szerb kiállítás (*Erődítmények a Duna mentén*) megnyitója, egy vacsora Bécs város brüsszeli Duna-megbízottjával, aki korábban az ORF televízió szombat reggeli gyermekműsorát vezette, egy beszélgetés Peter Langerrel a Duna

Stratégiát érintő együttműködéseinkről, a zenés *Mama Duna* ősbemutató, a vásár- és kézművesfalu tesztelése és a Dunai Városok és Régiók Tanácsának konferenciája, melynek témája természetesen a Duna Stratégia. A résztvevők között ott a szerb kulturális és a baden-württembergi Európa-miniszter is. Sok jó ötlet, amelyekkel itt persze „Dunát lehetne rekeszteni”. Az ötletek el is hangzanak, igaz, nem sokat változtatnak már azon a tényen, hogy a szervezők egy kész szöveggel, a Donaufest Ulmi Nyilatkozatával érkeznek az ülésre. Annál nagyobb öröm számomra, hogy a nyilatkozat a zavaros múltban halászás helyett markánsan a jövő horgászaira fókuszál, s kijelenti, hogy a Tanácsnak „erős meggyőződése, hogy a Duna térség a következő néhány év során európai márkává fog válni, és a Duna Stratégia segíteni fog a térségben élő népek regionális identitá-

Szabó Ágnes,
A Szabadságszobor sziluetdje, 2000

© fotó: Brezina Zoltán

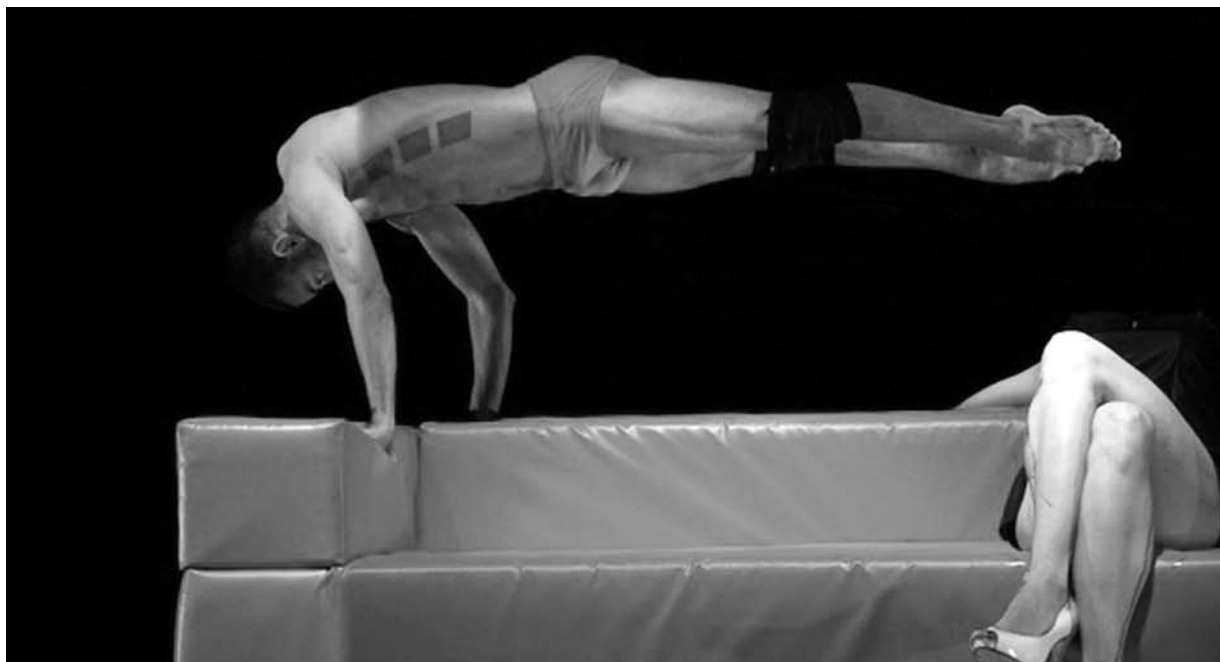
Kicsiny Balázs, *A félreértés*, 2010

sának megerősödésében”. Márka, minőség, együttműködés, közös tudat: megszívlelendő anyai jó tanácsok a stratégiának.

Már visszafelé autózom Bécsbe, magam mögött hagyva a rohanó ulmi Dunát. Reggelre leállították a kis drótkompot, mert az éjjel rémületes gyorsasággal emelkedett a vízszint. Nevetséges, de az jut eszembe, hogy mindkét oldalon: egy folyó mindig egyenlően bánik a két partjával. Még Ulm és Neu-Ulm is állandóan afféle viccelődős-hátbaveregetős rivalizálásban él egymással, pedig jólét van és kiegyensúlyozott légkör, de azért mégis: az egyik Baden-Württemberg, a másik Bajorország. Akkor most elválaszt vagy összeköt a folyó? Szlovákokat és magyarokat, románokat és bolgárokat? Azért jó, mert bármikor át lehet kelni rajta, vagy azért rossz, mert nehéz átkelni rajta? Csak a nagy elmélkedésben ne feledjük: a Dunának ez teljesen mindegy. Közben megérkeztem Bécsbe. Itt mindig a Dunáról fúj a szél.

Regensburg más. Ez a Duna folyásának, azaz teljes hosszának legészakibb pontja. Már a Westbahnhofon is dunai hajóúton érezhetem magam, pedig még el sem aludtam. Idősekből álló német turistacsoporttal kerülök egy vagonba, akik Passauból hajóval mentek Budapestre, majd valahogy vissza Pozsonyba és Bécsbe, s most innen vasúton igyekeznek haza. Hja persze, Budapest gyönyörű volt, mesélik egymásnak az élményüket, nem is sejtik, ki vagyok, s a fene egye meg, jólesik. Nekem, a pécsinek, aki Bécsben él. És Regensburgba tart – valahol Közép-Európában.

A Donumenta mindig egy adott dunai ország kortárs kulturális életéről igyekszik átfogó képet adni. Nem a legnagyobb sztárok megszerzése a tét, hanem a középgeneráció és a fiatal művészeti szcéna legjobbjainak bemutatása. Az ünnepélyes megnyitó estéjén a regensburgi Történeti Múzeum állandó kiállítócsarnokává avanszált egykori minorita templomban Kicsiny Balázs megdöbbentő figurái láthatók. Repülőtéri

© fotó: Kaiser Ottó

A Frenák Pál Társulat *InTime* című táncelőadása

forgalomirányítók, akiknek kosár van a fejükön. Pepita zászlóikat szabályosan lengetik ugyan, de nem látnak, nem is sejthetik, hogy ki merre repül. Magyarországról Pröhle Gergely külügyi helyettes államtitkár repült ki a megnyitóra. Münchenben viszont épp Sylvia svéd királynő landolt, így a bajor Európa-ügyi miniszter asszonyt helyettese képviseli a Donumenta. Pröhle Gergely szerint bajor–magyar viszonylatban olykor előfordul, hogy „közbejön” egy királynő: hiszen így kezdődtek a bajor–magyar kapcsolatok ezer évvel ezelőtt, Gizella és István házasságával. A Donumenta kitalálója és szervezője Regina Hellwig-Schmid. Kivételesen kedves hölgy – ez sugárzik a beszédéből is: majdnem mindenkit személyesen köszönt, apró bókokkal, köszönetnyilvánítással, mosollyal. A Donumenta nem világsz-

A Parno Graszt zenekar

© fotó: Nagy Gergő

tivál, de a programok egésze – kiegészülve a történeti, irodalmi, művészettörténeti áttekintéseket és helyzetképeket is tartalmazó könyv-értékű katalógussal – korrekt és figyelemfelkeltő képet rajzol Magyarországról. Klisék nélkül, fohagymaszag nélkül. A *Liberation Formula* című kortárs képző- és videoművészeti válogatáson túl ezekben a hetekben Regensburgban olvas fel Tóth Krisztina, Schein Gábor, Kiss Noémi, Bódis Kriszta, vetítik a *Kalandorokat*, a *Vespát*, a *Taxidermiát*, a *Dunai Exodust*, a *Bibliothèque Pascalt*, a *Nyóckert*, fellép Frenák Pál társulata, a Parno Graszt és Földváry Gergely jazz-zongorista. És persze – jó múzeumpedagógiai érzéssel – a Donumenta tematikus vezetéseket, háttérelőadásokat és gyermekprogramokat is kínál. A múzeumi megnyitóról kilépve fenn a magasban, a szemközti szálloda falán impozáns, türkiz neon Szabadság-szobor bólogat: Szabó Ágnes munkája. Művészet a köztéren – magyar installációkkal. Hellwig-Schmid asszony elmondja, hogy ez még Regensburgban sem magától értetődő, de a szálloda tulajdonosa végül nemcsak megengedte, hanem még támogatta is a hajlongó szabadság-szobor installálását. Igen, ez már városi diskurzus

a művészet apropóján. A Leerer Beutel (magyarul valami olyasmi, hogy üres tárca) elnevezésű galéria vezetője még megnyitó beszédében is panaszodik: látta, hogy néhány kamasz kinevette és leszólt a egyik ideiglenes köztéri alkotást, lám-lám, annál nagyobb szükség van rájuk. Egyetértünk, bár engem messzemenően kárpótol a Leerer Beutel zsúfolt megnyitója, ahol sok a helyi fiatal is.

A Donumenta nem állami intézmény. Nem szerepel a kormányprogramokban. Nem kérte senki, hogy legyen. De van, és milyen jó, hogy van. Szerethető. A Duna Stratégia Bajorország számára is komoly lehetőségeket tartogat, Ingolstadtban például hamarosan Duna Múzeum nyílik, amelyben az egyes dunai régiók életét mutatják majd be. De Bajorországban jelenleg a Donumenta jelenti azt a felhalmozott tudást és tapasztalatot, amely felbecsülhetetlen segítséget nyújthat a Duna Stratégia kulturális szárnypróbálgatá-

saihoz. Az ulmi Donaufest és a Donau Büro nélkül már Brüsszelben sem tudják elképzelni a Duna Stratégia alakítását, rendszeresen kikérik Peter Langerék véleményét a projekttervekről vagy a lehetséges fejlesztési irányokról. Magyarország pedig a Duna Stratégián belüli saját kulturális együttműködési programjaihoz, kezdeményezéseihez kiváló partnereket szólíthat meg. Donaufest és Donumenta – Duna Mama elégedetten mosolyog.

Az összeállítást írta és szerkesztette:
Méhes Márton

Az ulmi Donaufest fesztivál vezetője és a Donau Büro igazgatója **Peter Langer**, aki szerint a Donaufest folytonos felfedezőúton járó projekt, örökké változó arccal, számos jelentéssel, olyan, mint maga a Duna. Az út során a fesztivál hajója mégis tartani tudja a menetirányt, mert az alapgondolat erős és az irány világos: változó formában éljük meg a Dunát, mint olyan folyamatot, amely embereket, városokat, vidékeket, kultúrákat köt össze, hagyomány és modernitás, művészet és politika között közvetít – Európában egyedülálló módon. A fesztiválvezető koncepciója szerint a 2010-es Donaufest két fő hangsúlya egymást erősíti. Az olyan kiemelt, környezetet és egyben jövőt érintő témák, mint a vízminőség, a klímaváltozás vagy a megújuló energiák kérdése, arra készítették a szervezőket, hogy a „Green Danube” gondolatát állítsák a fesztivál középpontjába. Ez az eszme a programban is visszaköszön, s örömdetes lenne, ha a rendezvényeken keresztül Duna menti partnereiket arra tudná ösztönözni, hogy ezt az üzenetet saját fesztiválkonceptióikba és kulturális stratégiáikban is beemeljék. Ugyanakkor a „Green Danube” üzenete csak akkor hatásos, ha eljut a fiatalok, a fiatal Duna menti európaiak szívébe és fejébe. Ez tulajdonképpen a fesztivál második hangsúlya. A 2010-es Donaufest ennek megfelelően a nemzedékek fesztiválja, amely őrzi a jó hagyományt, de friss, új elemekkel ötvözi azt.

A regensburgi Donumenta fesztivál alapítója és vezetője **Regina Hellwig-Schmid**, aki szerint a Donumenta 1998 óta kifejtett teljes Duna-térségi kulturális tevékenysége példaértékű az európai politika oldaláról kezdeményezett Duna Stratégia számára, amelyet egyébként örömmel fogad. Meglátása szerint így minden másképp alakult, hiszen a Donumenta messze túlszárnyalta eredetileg tervezett, délkelet-európai hatókörét, és világszerte aktívan jelen van hálózati kapcsolatainak kiközvetítésével, információcserével, támogatással és a kapcsolatok ápolásával. Mindezekon keresztül élő tapasztalatcserét kíván szorgalmazni, ami kezdettől fogva a Donumenta vállalkozás legfőbb célkitűzése volt.

